

Khủng hoảng di cư và bài học về hợp tác quốc tế trong giải quyết vấn đề di cư hiện nay

Đậu Tuấn Nam^(*)

Tóm tắt: Di cư là hiện tượng xã hội phổ biến trong quá trình phát triển của nhiều quốc gia, nhưng khủng hoảng di cư quốc tế hiện nay là sự phản ánh trạng thái gia tăng nhanh chóng về số lượng người di cư trái phép mà ảnh hưởng của nó không chỉ diễn ra ở quy mô quốc gia, thậm chí mở rộng phạm vi ra nhiều quốc gia, khu vực trên thế giới. Có thể nói, khủng hoảng di cư quốc tế đang đặt ra yêu cầu cần có sự hợp tác chặt chẽ và có trách nhiệm của các quốc gia, vùng lãnh thổ và các tổ chức quốc tế. Sự hợp tác có hiệu quả trong quản lý và kiểm soát khủng hoảng di cư quốc tế hiện nay là bài học cho nhiều quốc gia. Bài viết bàn về khủng hoảng di cư quốc tế nhìn từ các nước tiếp nhận nhập cư ở châu Âu và các khu vực có người xuất cư, chỉ ra nguyên nhân khủng hoảng di cư quốc tế, qua đó đưa ra những gợi mở cho Việt Nam trong giải quyết vấn đề di cư hiện nay.

Từ khóa: Di cư, Khủng hoảng di cư, Hợp tác quốc tế

Abstract: While migration is a common social phenomenon in the development of most countries in the world, the ongoing global migration crisis reflects a situation which involves a rapid increase in the number of illegal migrants. This situation affects not only a single country, but a wide variety of nations and regions worldwide. The international migration crisis is thus calling for close and responsible cooperation among countries, territories and international organizations. Effective cooperation in the management and control of the international migration crisis proves a valuable lesson for many countries. This paper discusses the international migration crisis from the viewpoint of both destination countries in Europe and the original regions of immigrants, indicating causes of the international migration crisis, and thereby providing some suggestions for Vietnam on settling its current migration issues.

Keywords: Migration, Migration crisis, International Cooperation

1. Đặt vấn đề

Di cư là hiện tượng xã hội phổ biến trong quá trình phát triển kinh tế - xã hội của nhiều quốc gia và là nhân tố quan trọng cho

sự phát triển. Di cư quốc tế (*international migration*) là hình thức di chuyển dân cư qua biên giới một hoặc vài quốc gia, dẫn tới sự thay đổi tình trạng pháp lý của một cá nhân. Di cư quốc tế cũng bao gồm sự di chuyển của những người tị nạn, người lánh nạn và những cá nhân bị buộc phải rời bỏ

^(*) TS., Học viện Chính trị khu vực I; E-mail: namdautuan@gmail.com

nơi sinh sống (International Organisation for Migration, 2003).

Khủng hoảng di cư (*migration crisis*) là một trạng thái phản ánh sự gia tăng nhanh chóng số lượng người di cư trái phép (*irregular migration*). Thuật ngữ “khủng hoảng di cư” tuy mới được đề cập từ thập niên cuối của thế kỷ XX, nhưng nó trở nên phổ dụng khi có hàng ngàn người di cư từ các quốc gia như Syria, Iraq hay Lybia tìm mọi cách đến châu Âu. Như vậy, có thể nói, khủng hoảng di cư thực chất là cuộc khủng hoảng về số lượng người di cư với sự gia tăng đột ngột, ồ ạt, phức tạp, trong đó có nhóm người dễ bị tổn thương là phụ nữ, trẻ em, lao động di cư... Khủng hoảng di cư khởi phát từ nhiều nguyên nhân. Trong đó, thảm họa thiên tai, nội chiến, xung đột sắc tộc đều có thể dẫn đến các luồng di cư trong từng quốc gia (di cư nội địa) hoặc xuyên quốc gia (di cư quốc tế). Ở đây, bài viết bàn về khủng hoảng di cư quốc tế.

2. Khủng hoảng di cư quốc tế nhìn từ các nước nhập cư châu Âu và các khu vực có người xuất cư

2.1. Khủng hoảng di cư quốc tế nhìn từ các nước nhập cư châu Âu

Khủng hoảng di cư ở châu Âu là vấn đề có quá trình tích tụ lâu dài nhưng mới trở nên căng thẳng khi có hàng triệu người từ các quốc gia như Syria, Iraq và Lybia tìm cách vượt biển đến châu Âu trong những năm gần đây. Theo Cao ủy Liên Hợp Quốc về người tị nạn (UNHCR) và Tổ chức Di cư Quốc tế (IOM), tính đến ngày 21/12/2015 đã có hơn 972.000 người phải trải qua hành trình nguy hiểm vượt biển Địa Trung Hải để đến miền đất hứa, trong khi 34.000 người khác lựa chọn đường bộ từ Thổ Nhĩ Kỳ qua Bulgaria và Hy Lạp. Hy Lạp là một trong sáu quốc gia tiếp nhận số lượng người tị nạn lớn nhất

với khoảng 821.000 người, chiếm 80%. Italia cũng là đích đến của 150.000 người di cư vượt biển. Còn Bulgaria tiếp nhận gần 30.000 người và Tây Ban Nha đón tiếp hơn 3.800 người. UNHCR cho biết, cuộc nội chiến tại Syria là nguyên nhân làm bùng phát cuộc khủng hoảng di cư trầm trọng nhất tại châu Âu kể từ những năm 1990 khi hơn một nửa số người di cư và tị nạn đến từ Syria (Dẫn theo: Đảng Cộng sản Việt Nam, 2015).

Trong bối cảnh nhiều nước châu Âu chủ trương siết chặt an ninh tại các khu vực biên giới, số lượng người di cư vượt biển vào châu Âu năm 2016 tuy có giảm hơn so với trước, nhưng số người thiệt mạng trên biển Địa Trung Hải trong năm đạt mức kỷ lục 5.000 người, tăng gần 25% so với năm 2015 (Trần Quyền, 2017)^(*).

Và năm 2017, thế giới tiếp tục chứng kiến những con số kỷ lục về số lượng người di cư đến châu Âu và số người thiệt mạng hoặc mất tích khi tìm cách vượt biển đến châu lục này. Theo thông tin của Liên Hợp Quốc, trong năm 2017, có khoảng 120.000 người di cư đến châu Âu bằng đường biển để chạy trốn chiến tranh ở Trung Đông và nghèo đói ở châu Phi. Trong số này đã có hơn 3.000 người thiệt mạng (Dẫn theo: Vũ Đậu, 2018).

Cho đến nay, câu chuyện về người di cư vượt biển đến châu Âu dường như vẫn chưa có hồi kết. Ngày 19/2/2018, các lực lượng chức năng của Libya trong 2 hoạt động cứu hộ trên biển cũng đã giải cứu được 441 người di cư đang tìm cách đến châu Âu (Vietnamplus.vn, 2018).

(*) Trên thực tế, số lượng người di cư vượt biển vào Liên minh châu Âu (EU) trong 9 tháng đầu năm 2016 khoảng 300.000 người (Xem thêm: Thế giới và Việt Nam, 2016).

Có thể nói, kể từ khi xuất hiện làn sóng người nhập cư vào châu Âu, cuộc khủng hoảng di cư đã tạo ra nhiều bi kịch cho người di cư và những bất ổn trên các phương diện chính trị, kinh tế, xã hội đối với vùng đất hứa châu Âu: (i) *Thứ nhất*, đó là sự hỗn loạn về an ninh và trật tự xã hội ở một số quốc gia, nhất là tại các khu vực cửa khẩu biên giới và hệ thống đầu mối giao thông; (ii) *Thứ hai*, khủng hoảng di cư đã tạo ra gánh nặng kinh tế đối với hầu hết các quốc gia châu Âu, nhất là trong bối cảnh khủng hoảng nợ công trong khu vực đồng tiền chung châu Âu đến nay chưa được hóa giải triệt để; (iii) *Thứ ba*, áp lực từ làn sóng di cư đến châu Âu đã khiến cho những bất đồng chính trị trong nội bộ EU ngày càng sâu sắc hơn.

2.2. Khủng hoảng di cư quốc tế nhìn từ các khu vực có người xuất cư

Trước hết, phải nói rằng khủng hoảng di cư quốc tế hiện nay không chỉ diễn ra ở các nước châu Âu với tư cách là khu vực có người nhập cư, mà nó cũng đồng thời xảy ra ở nhiều quốc gia có người xuất cư với nhiều lý do khác nhau.

Trên thực tế, đã có gần 2 triệu người tị nạn từ Syria sang Thổ Nhĩ Kỳ và 1 triệu người chạy tới Libanon, nơi dân số ước chừng chỉ có 3,5 triệu người và Jordan với 6,5 triệu dân đã tiếp nhận gần 700.000 người tị nạn (Bernard-Henry Lévy, 2015). Trong bối cảnh tương tự, ở quốc gia thành viên ASEAN là Myanmar cũng có hàng trăm ngàn người Rohingya^(*) vì chưa được Chính phủ công nhận là một tộc người hợp pháp, cùng với tình trạng bạo lực ngày càng gia tăng ở đất nước này, đã tìm cách rời bỏ đất nước bằng đường biển để đến các quốc gia

Malaysia, Indonesia, Thái Lan (Ngô Sinh, 2015). Ngoài ra, có thể kể thêm hàng ngàn người dân từ Bangladesh cũng di cư vì lý do kinh tế với hy vọng thoát được cảnh đói nghèo. Trong khi Thủ tướng Bangladesh lại chỉ trích họ là những người đang làm hoen ố hình ảnh đất nước và khiến cho tính mạng gặp nguy hiểm (Theo: Xuân Mai, 2015).

Với Việt Nam, khủng hoảng di cư quốc tế tuy không diễn ra trực tiếp, nhưng là nước có liên quan và chịu tác động không nhỏ. Trước hết, phải kể đến cuộc khủng hoảng di cư lao động năm 2011 ở Lybia, Chính phủ Việt Nam đã rất nỗ lực trong việc đưa 10.500 lao động về nước. Tình trạng này tiếp tục lặp lại năm 2014, khi Việt Nam tổ chức tiếp nhận 1.700 công nhân do vấn đề Lybia. Năm 2011, Việt Nam tiến hành sơ tán 450 sinh viên, thực tập sinh tại Fukushima (Nhật Bản) do ảnh hưởng từ động đất, sóng thần (Lý Quốc Tuấn, 2015: 74-75). Như vậy, tuy không phải là quốc gia gốc, nhưng khủng hoảng di cư quốc tế cũng đã diễn ra ở Việt Nam và hậu quả mà nó tác động đến Việt Nam trên các phương diện chính trị, kinh tế - xã hội, quốc phòng, an ninh và quan hệ đối ngoại là rất lớn.

3. Nguyên nhân khủng hoảng di cư quốc tế hiện nay

Nguyên nhân của khủng hoảng di cư quốc tế không hoàn toàn giống nhau giữa các quốc gia, khu vực và vùng lãnh thổ. Khác với các cuộc khủng hoảng di cư trong lịch sử, làn sóng di cư sang châu Âu hiện nay xuất phát từ nhiều nguyên nhân, bắt đầu là từ khủng hoảng kinh tế, chính trị, xã hội của các nước khu vực Bắc Phi - Trung Đông. Tuy nhiên, nguyên nhân sâu xa là do có sự *cạnh tranh chiến lược, địa chính trị của các nước lớn*. Cuộc chiến tranh mà Mỹ phát động ở Afghanistan, Iraq và về sau là cuộc “Cách mạng hoa nhài”, “Mùa xuân Ả rập” đã khiến

(*) Rohingya là tên một tộc người thiểu số theo Hồi giáo với khoảng 1,3 triệu người ở miền Bắc Myanmar.

tình trạng bạo lực, vô chính phủ bùng phát dữ dội tại nhiều quốc gia. Nguyên nhân trực tiếp của khủng hoảng di cư là do *nạn thất nghiệp* tràn lan và *sự chênh lệch giàu nghèo* dẫn tới *bất bình đẳng* trong xã hội của các quốc gia trong khu vực này không ngừng gia tăng. Đặc biệt, sự trì trệ cùng những chính sách quản lý, điều hành hà khắc kéo dài khiến dân chúng bất bình. Điều đó lý giải vì sao các quốc gia khu vực Bắc Phi - Trung Đông tuy không đói nghèo trầm trọng như các khu vực khác trên thế giới, nhưng bất ổn chính trị vẫn xảy ra có tính hệ thống. Bên cạnh đó, Bắc Phi - Trung Đông là khu vực có trữ lượng dầu mỏ lớn nhất thế giới. Vì vậy, nơi đây luôn xảy ra tình trạng tranh giành lợi ích giữa các nước lớn và hậu quả là đời sống chính trị ở các nước trong khu vực này thường xuyên rơi vào tình trạng hỗn loạn. Sau “Cách mạng hoa nhài”, tình hình chính trị khu vực liên tục rơi vào bất ổn, kinh tế không tăng trưởng, cuộc sống của người dân gặp nhiều khó khăn, tình trạng đói nghèo diễn ra phổ biến, lan khắp các vùng nông thôn, thậm chí cả thành thị ở các quốc gia này.

Một trong những nguyên nhân làm phức tạp thêm tình trạng khủng hoảng di cư quốc tế hiện nay là do các quốc gia châu Âu chưa/không thể thống nhất được cách thức giải quyết đối với vấn đề người di cư tị nạn. Nhiều nghiên cứu gần đây đã chỉ ra rằng, mặc dù làn sóng người di cư vào châu Âu diễn ra từ nhiều năm trở lại đây và nhiều nước của châu lục này đã tham gia Công ước quốc tế về người tị nạn, thậm chí một số nước trong EU còn tham gia Công ước Dublin^(*) về quy định trách nhiệm của

các quốc gia thành viên trong thực hiện các thủ tục đăng ký tiếp nhận người tị nạn. Tuy nhiên, trước áp lực từ làn sóng người di cư, chính phủ mỗi nước lại có quan điểm và chính sách xử lý khác nhau xuất phát từ lợi ích của từng quốc gia. Cộng hòa Liên bang Đức sẵn sàng tiếp nhận người tị nạn, nhằm khắc phục tình trạng già hóa dân số, đồng thời tuyển chọn nguồn nhân lực, đáp ứng yêu cầu phát triển kinh tế đất nước^(*). Trong khi đó, các nước như Italia, Hy Lạp và các quốc gia vùng Balkan (Serbia, Hungary, Croatia) lại không sẵn sàng tiếp nhận người di cư do lo ngại về an ninh và khó khăn hiện tại của nền kinh tế trong nước. Tuy nhiên, muốn đến được các nước có nhu cầu tiếp nhận, người nhập cư phải đi qua các nước phản đối nhập cư. Như vậy, thay vì thực hiện các quy định trong Công ước Dublin về người tị nạn, các nước *tuyển đầu* lại kiên quyết đóng cửa biên giới. Đây chính là nguyên nhân tạo ra cảnh hỗn loạn, gia tăng tình trạng bạo lực và bất ổn. Bên cạnh đó, việc các nước chống nhập cư tìm mọi cách ngăn chặn trên đường bộ giữa Thổ Nhĩ Kỳ và Hy Lạp đã thôi thúc người di cư vượt Địa Trung Hải đến châu Âu và thảm cảnh trên biển liên tục xảy ra, khiến cho hàng nghìn người thiệt mạng.

Đối với khu vực ASEAN, Myanmar là điểm nóng của khủng hoảng di cư mà nguyên nhân chủ yếu được xác định là xuất phát từ các vấn đề *sắc tộc, tôn giáo*. Tại đất nước Myanmar, từ lâu người Rohingya Hồi giáo về căn bản không được công nhận quyền công dân, thay vào đó Chính phủ coi họ là người gốc Bangladesh, họ bị phân

(*) Công ước về người tị nạn Dublin ký tại Dublin (Ireland) ngày 15/1/1990 giữa 12 nước thành viên EU, trong đó quy định người di cư phải đăng ký tại quốc gia đầu tiên mà họ đến.

(*) Trong báo cáo tháng 5/2015, Ủy ban châu Âu dự đoán, dân số Đức sẽ giảm từ 81,3 triệu người năm 2013 xuống còn 70,8 triệu người vào năm 2060 (Theo: Mai Hương, 2015).

biệt đối xử giống như kỳ thị sắc tộc và thường xuyên phải đối mặt với làn sóng tẩy chay của cộng đồng người theo Phật giáo vốn chiếm một số lượng lớn trong xã hội Myanmar. Trong bối cảnh đó, những người Rohingya Hồi giáo luôn tìm cách để di cư khỏi đất nước Myanmar với số lượng ngày càng lớn. Theo các tổ chức cứu trợ quốc tế, đến nay đã có hàng ngàn người vượt biển để đến Malaysia, Indonesia, Thái Lan, và Theo Tổ chức Di cư Quốc tế có khoảng 313.000 người Rohingya đã tràn qua Bangladesh trong những tuần đầu tháng 9/2017. Tuy nhiên, cũng có nhiều người đã di chuyển vào sâu bên trong nội địa Bangladesh và không thể tính đếm được (Theo: P. Nghĩa, 2015).

Ngoài ra, *sự can thiệp, cạnh tranh chiến lược của các nước lớn* vì nhiều mục đích khác nhau cũng có thể dẫn đến các cuộc khủng hoảng di cư trong thời gian gần đây, như vấn đề *cải cách dân chủ* ở một số nước Bắc Phi - Trung Đông...

4. Bài học về hợp tác quốc tế trong giải quyết khủng hoảng di cư

Hợp tác quốc tế trong giải quyết khủng hoảng di cư là vấn đề quan trọng đối với mọi quốc gia trong quá trình phát triển. Tuy nhiên, vấn đề khủng hoảng nhập cư đang đẩy nhiều quốc gia châu Âu đối mặt với không ít thách thức, trong đó có việc ủng hộ hay không ủng hộ những người nhập cư đến châu Âu. Những người ủng hộ nhập cư cho rằng, người di cư có thể bổ sung thêm nguồn lực lượng lao động còn thiếu hụt rất nhiều của EU. Tuy nhiên, những người không ủng hộ lại khẳng định số người nhập cư lớn có thể trở thành gánh nặng cho tài chính công, tạo thêm áp lực lên các dịch vụ công như hệ thống y tế, nhà ở, giáo dục... Vì vậy, giải quyết vấn đề khủng hoảng di cư không thể tách rời yêu cầu phải có sự hợp tác quốc tế

thực sự có hiệu quả giữa các quốc gia, khu vực và các định chế quốc tế.

Thiếu sự hợp tác quốc tế đã dẫn đến những bất đồng giữa EU và Thổ Nhĩ Kỳ trong việc giải quyết vấn đề người tị nạn, ngăn dòng người nhập cư bất hợp pháp vào châu Âu. Theo một thỏa thuận đã ký ngày 20/3/2016 giữa EU và Thổ Nhĩ Kỳ, bất kỳ “người di cư bất thường mới” nào đến Hy Lạp sau ngày đó sẽ được gửi trở lại Thổ Nhĩ Kỳ. Đổi lại, các nước EU sẽ chấp nhận người tị nạn Syria từ Thổ Nhĩ Kỳ cho mỗi một người được gửi trả lại và tăng tốc việc tự do hóa thị thực cho công dân Thổ Nhĩ Kỳ. Ankara sẽ tiếp nhận lại tất cả những người di cư và người tị nạn (bao gồm cả người Syria) đã vượt biển trái phép sang Hy Lạp từ Thổ Nhĩ Kỳ qua biển Aegean. Đổi lại, các nước EU sẽ tiếp nhận trực tiếp và tái định cư cho hàng ngàn người Syria đã xin bảo hộ tị nạn hợp pháp tại Thổ Nhĩ Kỳ và sẽ tăng hỗ trợ tài chính để đẩy nhanh tiến trình đàm phán kết nạp Thổ Nhĩ Kỳ vào EU và miễn thị thực cho công dân Thổ Nhĩ Kỳ khi tới các nước EU. EU cũng sẽ giải ngân 3 tỷ EURO để hỗ trợ người tị nạn tại Thổ Nhĩ Kỳ và cung cấp thêm 3 tỷ EURO cho đến hết năm 2018 (European Commission, 2016).

Tuy nhiên, cũng còn nhiều trở ngại trước khi Thổ Nhĩ Kỳ và EU đạt được một thỏa thuận về cách thức xử lý khủng hoảng người di cư. Trong đó, đặc biệt là vấn đề quan hệ với Cộng hòa Síp, vốn bị chia cắt từ năm 1974, sau khi Thổ Nhĩ Kỳ đưa quân chiếm đóng một phần lãnh thổ phía Bắc đảo này và lập nên “Cộng hòa miền Bắc đảo Síp” của người gốc Thổ Nhĩ Kỳ. Như vậy, một trong những *bất đồng và thách thức trong hợp tác giải quyết khủng hoảng di cư ở châu Âu thời gian qua* còn có *lý do chính trị*. Cộng hòa Síp là quốc gia thành viên EU có mối quan hệ phức tạp nhất với Thổ Nhĩ

Kỳ và cũng là quốc gia hoài nghi đối với thỏa thuận giữa EU và Thổ Nhĩ Kỳ. Chính từ định kiến này, Tổng thống Cộng hòa Síp Nicos Anastasiades đã tuyên bố phản đối tiến trình gia nhập EU của Thổ Nhĩ Kỳ nếu Ankara không hoàn thành nghĩa vụ mở các cảng biển và sân bay cho tàu thuyền và máy bay của Síp qua lại.

Trong tuyên bố ngày 15/3/2016, Thủ tướng Pháp Manuel Valls cũng thể hiện quan điểm nước này sẽ ra khuyến nghị với Ủy ban châu Âu kêu gọi hợp tác với Thổ Nhĩ Kỳ, song sẽ từ chối “bất kỳ sự đe dọa nào” dù là nhỏ nhất từ phía chính quyền Ankara (Theo: Thu Hoài, 2016). Phó Chủ tịch Ủy ban châu Âu là Frans Timmermans cũng tuyên bố: “Chúng ta sẽ không thể đưa ra những lợi ích cho Thổ Nhĩ Kỳ mà không xem xét” (Theo: Khánh Linh, 2016).

Trong bối cảnh đàm phán luôn căng thẳng và khi hàng chục ngàn người di cư tị nạn vẫn tiếp tục bị mắc kẹt tại Hy Lạp sau khi tuyến đường di cư của khu vực Balkan bị đóng cửa, Thủ tướng Đức Angela Merkel, ngày 16/3/2016 cũng đã lên tiếng chỉ trích về sự *thiếu đoàn kết* của nhiều quốc gia châu Âu... Như vậy, có thể nhận thấy, sau những nỗ lực vực dậy từ *cơn bão khủng hoảng tài chính*, các quốc gia thuộc EU giờ đây đang phải tiếp tục vất vả tìm kiếm giải pháp cho *cuộc khủng hoảng di cư*. Tuy nhiên, những giải pháp này vẫn đang tiếp tục bế tắc mà nguyên nhân chủ yếu là *khủng hoảng sự thống nhất* giữa các thành viên EU với nhau và những thách thức trong hợp tác giữa EU với Thổ Nhĩ Kỳ. Vì vậy, việc tìm ra giải pháp cho sự hợp tác trong giải quyết khủng hoảng di cư ở châu Âu vẫn chưa có hồi kết.

Bài học về thiếu đoàn kết trong hợp tác quốc tế giải quyết vấn đề khủng hoảng di cư cũng thể hiện rõ qua những bất đồng giữa

các nước thành viên của ASEAN. Cho dù, trong nhiều năm qua, các quốc gia thành viên ASEAN đã cùng nhau hợp tác nhằm tăng cường công tác quản lý di cư và bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp của những người di cư. Trên thực tế cũng đã có nhiều diễn đàn tạo cơ hội và thúc đẩy việc ban hành các chính sách về phối hợp và đối thoại nhằm tăng cường sự bảo vệ đối với người di cư. Những điều nói trên được đề cập trong Tuyên bố ASEAN về Bảo vệ Quyền của Lao động di cư, Diễn đàn ASEAN về Lao động di cư...

Xét về mục tiêu, có thể khẳng định rằng ASEAN đã có nhiều nỗ lực trong hợp tác tìm kiếm các giải pháp nhằm quản trị tốt khủng hoảng di cư. Trong khuôn khổ Hội nghị thượng đỉnh ASEAN tổ chức năm 2010, Hội nghị Ủy ban thực hiện Tuyên bố ASEAN về bảo vệ và thúc đẩy quyền của lao động di cư lần thứ 3 (ACMW3) ngày 19/5/2010 được đánh giá là thành công. Tại Hội nghị, Bộ trưởng Bộ Lao động của các nước ASEAN đã tập trung thảo luận bốn chủ đề chính: (i) Tăng cường bảo vệ và thúc đẩy quyền của người lao động di cư chống bóc lột và ngược đãi; (ii) Đẩy mạnh bảo vệ và thúc đẩy quyền của người lao động di cư thông qua tăng cường quản lý lao động di cư của các nước thành viên; (iii) Hợp tác khu vực ASEAN chống nạn buôn bán người; (iv) Phát triển văn kiện ASEAN về bảo vệ và thúc đẩy quyền của người lao động di cư.

Tại Hội nghị Bộ trưởng Lao động ASEAN lần thứ 24 (từ ngày 11-12/5/2016) ở thủ đô Vientian của Lào và Hội nghị quan chức cấp cao về lao động ASEAN (SLOM) lần thứ 12, đại diện các nước thành viên ASEAN cũng đã thảo luận về việc hoàn thiện văn kiện thực hiện Tuyên bố ASEAN về bảo vệ và thúc đẩy quyền của người

lao động di cư, trao đổi nội dung hợp tác với các đối tác quốc tế (Xem thêm: Đảng Cộng sản Việt Nam, 2016). Như vậy, có thể thấy, vấn đề di cư lao động của các nước ASEAN bước đầu đã đạt được sự đồng thuận. Tuy nhiên, với nguyên nhân di cư liên quan đến vấn đề *tôn giáo, sắc tộc* vẫn còn nhiều trở ngại. Bởi các nước thành viên ASEAN chưa có sự đồng thuận trong việc nhìn nhận vấn đề di cư tị nạn của người Rohingya thiểu số ở Myanmar. Cơ quan chuyên trách về người tị nạn của Liên Hợp Quốc (UNHCR) cũng ước tính có khoảng 120.000 người Rohingya đã theo rất nhiều cách thức khác nhau rời bỏ Myanmar, rất nhiều người trong số đó đi theo đường biển mà Malaysia, Indonesia là những điểm đến còn Thái Lan là điểm trung chuyển đầu tiên của các đường dây buôn người trong khu vực (Hải Minh, 2015). Ngày 29/5/2015, Thái Lan đã tổ chức hội nghị thượng đỉnh nhằm tìm kiếm tiếng nói chung trong hợp tác, giải quyết vấn đề trên. Tuy nhiên, trước khi hội nghị diễn ra, Myanmar đã kịch liệt phản đối và phủ nhận quốc gia này là nguyên nhân chính dẫn đến khủng hoảng di cư ở Đông Nam Á, đồng thời tuyên bố sẽ không tham dự cuộc họp nếu từ “Rohingya” nhạy cảm được đề cập trong lời mời (Xem: Phạm Hà, 2015). Như vậy, để giải quyết vấn đề di cư của người Rohingya thiểu số ở Myanmar rất cần có sự hợp tác, chia sẻ của nhiều quốc gia trong khu vực và các tổ chức quốc tế.

5. Kết luận

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập kinh tế quốc tế hiện nay, vấn đề khủng hoảng di cư quốc tế dường như vẫn chưa có hồi kết, kể cả những khu vực có người nhập cư là châu Âu và các khu vực khác có người xuất cư. Khu vực ASEAN, trong đó có Việt Nam, là một trong những quốc gia

chịu nhiều tác động của khủng hoảng di cư quốc tế. Vì vậy, việc quản lý và kiểm soát các hoạt động di cư ở khu vực này đòi hỏi các bên có liên quan cần phải hợp tác chặt chẽ và có trách nhiệm hơn trong ứng phó với khủng hoảng di cư hiện nay.

Việt Nam là quốc gia chịu ảnh hưởng của khủng hoảng di cư quốc tế, đồng thời cũng là quốc gia diễn ra hoạt động di cư xuyên biên giới với Trung Quốc và Lào khá phức tạp. Vì vậy, công tác quản lý nhà nước về di cư trước hết cần phải chủ động, tích cực hợp tác với các nước giải quyết vấn đề lao động di cư cư trú trái phép theo các thỏa thuận song phương (mà Việt Nam đã ký với 17 quốc gia về nhận trở lại công dân). Bên cạnh đó, Việt Nam cũng cần tăng cường trao đổi thông tin xuất nhập cảnh với các quốc gia nhằm hạn chế người di cư trái phép, buôn bán người thông qua trao đổi thông tin, cảnh báo phương thức, thủ đoạn của các đối tượng sử dụng hộ chiếu, giấy tờ giả, tổ chức đưa người di cư trái pháp luật □

Tài liệu tham khảo

1. Bernard-Henry Lévy (2015), *Khủng hoảng di dân: Cái giá cho sự thờ ơ của châu Âu*, biên dịch: Nguyễn Thanh Mai, hiệu đính: Lê Hồng Hiệp, “The Price of European Indifference”, Project Syndicate, ngày 31/08/2015, <http://ngghienquoccte.org/2015/09/08/khung-hoang-di-dan-chau-au/>
2. Đảng Cộng sản Việt Nam (2015), *Liên hợp quốc: Hơn 1 triệu người di cư đến châu Âu trong năm 2015*, <http://dangcongsan.vn/the-gioi/lien-hop-quoc-hon-1-trieu-nguoi-di-cu-den-chau-au-trong-nam-2015-362555.html>
3. Đảng Cộng sản Việt Nam (2016), *Hội nghị quan chức cấp cao về lao động ASEAN lần thứ 12: Thúc đẩy việc*

- làm bền vững cho lao động trong khối ASEAN*, <http://dangcongsan.vn/thoi-su/hoi-nghi-quan-chuc-cap-cao-ve-lao-dong-asean-lan-thu-12-thuc-day-viec-lam-ben-vung-cho-lao-dong-trong-khoi-asean-388397.html>
4. Vũ Đậu (2018), *Hải quân Libya giải cứu hơn 400 người di cư đang trôi dạt trên biển*, <https://baomoi.com/hai-quan-libya-giai-cuu-hon-400-nguoi-di-cu-dang-troi-dat-tren-bien/c/24998284.epi>
 5. European Commission (2016), *EU-Turkey Statement: Questions and Answers - Europa EU*, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-963_en.htm
 6. Phạm Hà (2015), *Khủng hoảng di cư tại Đông Nam Á: Trách nhiệm không của riêng ai*, <http://vov.vn/the-gioi/quan-sat/khung-hoang-di-cu-tai-dong-nam-a-trach-nhiem-khong-cua-rieng-ai-401628.vov>
 7. Thu Hoài (2016), *Khủng hoảng nhập cư châu Âu: Gian nan thỏa thuận EU-Thổ Nhĩ Kỳ*, <http://vov.vn/thegioi/khung-hoang-nhap-cu-chau-au-gian-nan-thoa-thuan-eu-tho-nhi-ky-489822.vov>
 8. Mai Hương (2015), *Cuộc khủng hoảng di cư tác động thế nào đến tương lai của châu Âu*, <http://thoibaotaichinhvietnam.vn/pages/quoc-te/2015-09-15/cuoc-khung-hoang-di-cu-tac-dong-the-nao-den-tuong-lai-cua-chau-au-24406.aspx>
 9. International Organisation for Migration (2013), *World Migration Report 2003: Managing Migration Challenges and Responses for People on the Move*, https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2003_1.pdf
 10. Khánh Linh (2016), *Thỏa thuận về người di cư tại châu Âu: Còn nhiều trở ngại*, <http://dangcongsan.vn/quoc-te/tin-tuc/thoa-thuan-ve-nguoi-di-cu-tai-chau-au-con-nhieu-tro-ngai-377564.html>
 11. Xuân Mai (2015), *Thủ tướng Bangladesh chỉ trích người di cư “bị bệnh tâm thần”*, <http://nld.com.vn/thoi-su-quoc-te/thu-tuong-bangladesh-chi-trich-nguoi-di-cu-bi-benh-tam-than-20150525105410086.htm>
 12. Hải Minh (2015), *Nhập cư bất hợp pháp ở Đông Nam Á: Căn nguyên và giải pháp*, <http://tuoitre.vn/tin/tuoitre-cuoi-tuan/cuoc-song-muon-mau/ho-so/20150603/%E2%80%8Bnhap-cu-bat-hop-phap-o-dong-nam-acan-nguyen-va-giai-phap/756309.html>
 13. P. Nghĩa (2015), *Myanmar gay gắt tại hội nghị di cư*, <http://nld.com.vn/thoi-su-quoc-te/myanmar-gay-gat-tai-hoi-nghi-di-cu-2015052914510372.htm>
 14. Trần Uyên (2017), *Nhìn lại thế giới 2016: EU vẫn lúng túng giữa vòng lẩn quẩn*, <http://bnews.vn/nhin-lai-the-gioi-2016-eu-van-lung-tung-giua-vong-luan-quan/33563.html>
 15. Ngô Sinh (2015), *Đông Nam Á nóng bỏng nạn di cư*, <http://nld.com.vn/thoi-su-quoc-te/dong-nam-a-nong-bong-nan-di-cu-20150524220822181.htm>
 16. Thế giới và Việt Nam (2016), *7 xu hướng của cuộc khủng hoảng di cư vào châu Âu*, <http://baoquocte.vn/7-xu-huong-cua-cuoc-khung-hoang-di-cu-vao-chau-au-37697.html>
 17. Lý Quốc Tuấn (2015), “Quản lý khủng hoảng di cư: Thực tế hiện nay và kiến nghị chính sách đối với Việt Nam”, *Nghiên cứu quốc tế*, 4 (103).
 18. Vietnamplus.vn (2018), *Libya giải cứu hơn 400 người di cư đang trôi dạt trên biển*, <https://www.vietnamplus.vn/libya-giai-cuu-hon-400-nguoi-di-cu-dang-troi-dat-tren-bien/489097.vnp>